

EN DEFENSA DE LA JORNADA CONTINUADA A L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

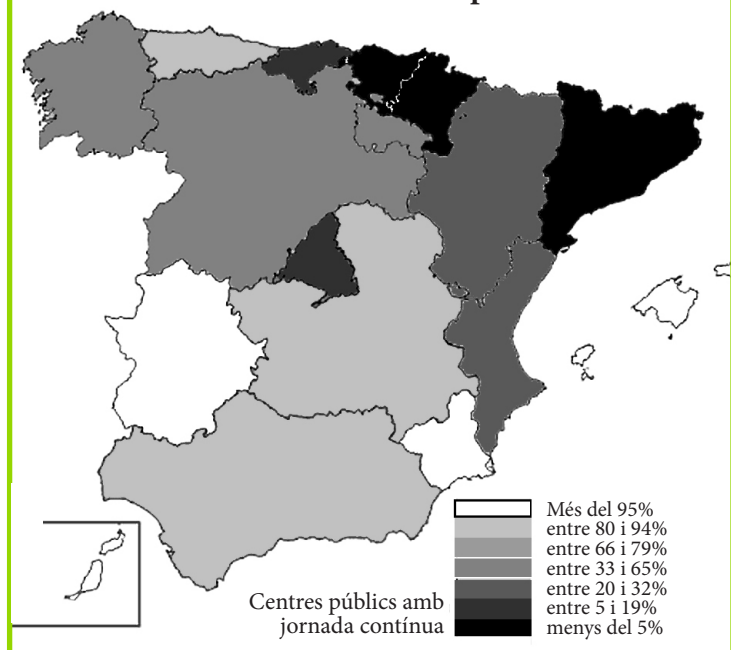

L'anomalia catalana

Catalunya és una excepció a l'Estat Espanyol i a Europa. És, juntament amb Navarra i el País Basc (amb un important pes de la concertada, incloses les ikastoles) l'excepció davant la generalització de la jornada continuada arreu de les comunitats autònomes. Si a les 17 comunitats autònomes hi sumem Ceuta i Melilla, són 3 territoris amb la jornada partida i 16 que, des de la dècada del 1990, s'han anat sumant a la jornada continuada. Malgrat grans pressions de la patronal i els seus *think tanks*, que voldrien retornar al model de partida per poder empitjorar les condicions horàries dels treballadors i treballadores, no consten rectificacions perquè el nivell de satisfacció és molt elevat en el conjunt de les comunitats educatives, molt especialment de les famílies.

La característica de la gestió horària a l'educació infantil i la primària a Catalunya és el perllongat període de temps que romanen els nostres alumnes a l'escola entre que hi entren i en surten (comptant exclusivament el període lectiu). Segons l'ordre de calendari, l'horari marc és de 9 h a 12:30 h i de 15 h a 16:30 h. Si fem la comparativa amb Europa, on es combinen models de jornada partida i jornada continuada, la mitjana continental implica una entrada a l'escola a les 8:30 h i una sortida a les 14:30 h. En altres termes, l'alumnat català entra a l'escola mitja hora més tard i en surt dues hores més tard. Si observem el temps de confinament (el període incloent-hi la permanència al menjador escolar) l'alumnat de primària europeu que no torna a casa roman al centre una mitjana de 6 hores, mentre que el català s'hi està 7,5 h, si és que no s'hi queda més temps fent activitats extraescolars.

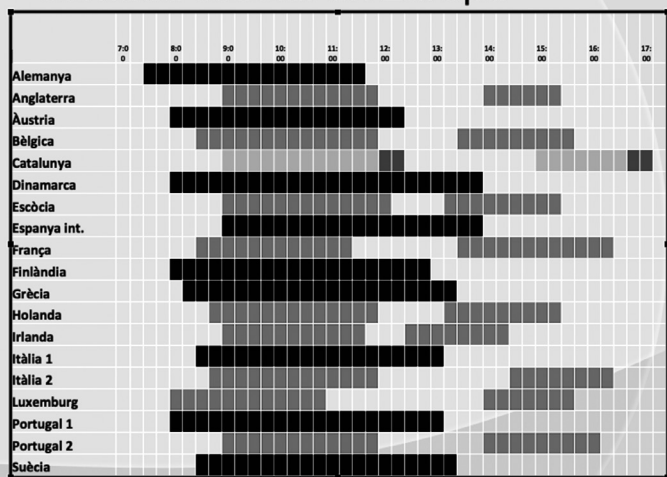
Grau d'implantació de la jornada contínua escolar en els centres públics

Breu història dels horaris extensius a Catalunya

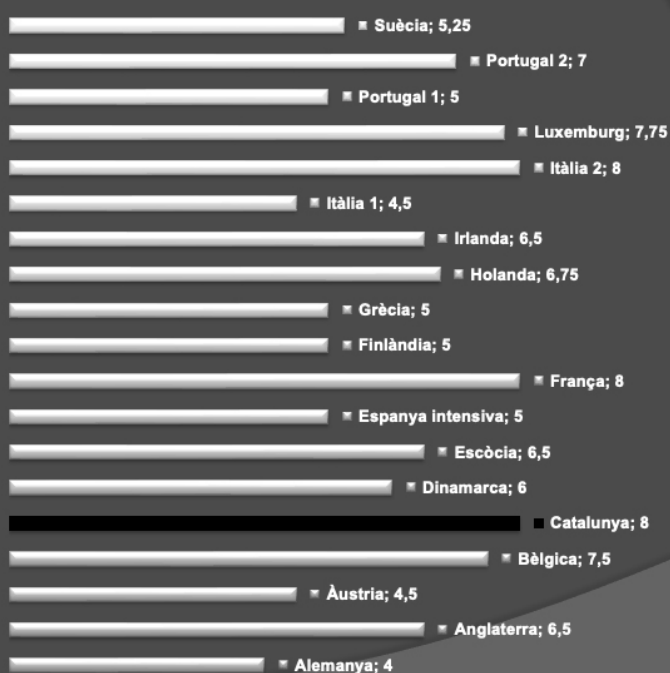
Els horaris escolars sovint són el reflex de l'estructura i les pràctiques laborals d'una determinada societat. L'element en la història econòmica del nostre país característic és el nul respecte als drets dels treballadors i treballadores. Històricament, Catalunya ha estat una societat industrialitzada de baixa productivitat, caracteritzada per extreure beneficis a partir de l'explotació intensiva i extensiva del treball. És així com, malgrat que oficialment la jornada màxima de 8 hores es va obtenir el 1919 arran de la vaga de la Canadenca, aquest límit no sempre s'ha respectat. Actualment, malgrat que la jornada màxima estigui fixada per normativa, la realitat és que, segons dades de l'Idescat (2023), els contractats a temps complet sobrepassen aquest límit i treballen 40,1 h (40,8 h els homes i 39,3 h les dones), ja sigui per hores extres (no sempre pagades), o per l'abús del treball autònom. Això és més que a Espanya (38 h), que a la mitjana europea (37,2 h) i molt més que en països com Itàlia i Finlàndia (36,9 h), Regne Unit (36,5 h), Alemanya (35,3 h), França (35 h) o Holanda (30 h). És més, la incorporació massiva de les dones al treball remunerat, a diferència d'altres societats europees, no ha tingut efecte en la reducció del temps familiar treballat, entre altres qüestions perquè tenim una de les societats amb els salaris més baixos i una gran precarietat laboral.

Jornada escolar en Europa

A l'hora d'explicar el perquè d'horaris d'àpats tan estranys al nostre país (dinar a les 14-15 h i sopar a les 21 h), molt diferents dels de la resta d'Europa i el món (12 h i 19 h respectivament), cal tenir en compte el pes del franquisme. La caiguda dramàtica del nivell de vida dels treballadors, posteriorment a la guerra civil, va obligar moltes famílies a la pluriocupació, que implicava compactar l'ocupació principal fins al migdia i buscar una segona ocupació a la tarda. També hi compta el fet que Franco va assumir l'hora de Berlín el 1940 (a diferència de la de Greenwich) i es va restar així un fus horari, avançat una hora a l'hivern i dues a l'estiu respecte a l'horari solar. Tot això contribueix al tòpic que indica que dinem i sopelem massa tard.

Temps de confinament escolar (inclou pauses migdia)

Un altre dels factors a tenir en compte són les concepcions sobre l'escolarització extensiva. Moltes famílies valoren positivament mantenir el màxim de temps les criatures i joves a les institucions escolars. De fet, aquesta és una de les característiques de la xarxa d'escola concertada en el mercat educatiu, com a mesura atractiva per a determinats grups socials.

El pla pilot de la jornada continuada a la primària

No obstant això, des de fa diversos cursos, a Catalunya hi ha 25 centres que tenen implantada la jornada continuada per diversos motius; s'empara legalment com a "pla pilot". Cap al 2015, inspecció va elaborar-ne un estudi sobre l'impacte, que va ser de caràcter intern, quantitatiu i qualitatiu. Ens va caldre recórrer al portal de transparència per tenir-hi accés. És normal que el Departament d'Educació el mantingués amb molt de secretisme, perquè els resultats obtinguts en l'avaluació contradiuen les polítiques educatives hostils a la jornada compactada. En termes generals, les conclusions de la recerca indicaven:

- Lleugera millora pel que feia a l'absentisme a l'educació infantil.
- Increment de la demanda per a la matriculació a P3.
- Lleugera millora de resultats pel que fa a la superació a les àrees instrumentals a cicle inicial i mitjà, i considerable a cicle superior.
- Grau de satisfacció molt elevat entre els usuaris.
- Millora del grau de convivència.
- Possibilitat d'avançament i ampliació de l'horari d'activitats extraescolars.
- Implementació de millores pedagògiques.
- Més temps i de millor qualitat per a la reflexió i debat.
- Millora del treball en equip i coordinació de mestres.

Avantatges de la jornada continuada

El pla pilot té conclusions molt positives i arreu de l'Estat es mostra la satisfacció de la comunitat educativa per la jornada continuada. Avantatges:

- Facilita i beneficia la conciliació a les famílies que poden passar més temps amb els seus fills. Si hi ha servei de menjador i extraescolars gratuïtes o a preu raonable, ningú en surt perjudicat.
- Trasllada l'espai migdia, habitualment el més conflictiu de la jornada, a la tarda, amb probablement menys alumnes i menors problemes.
- Redueix la fatiga de l'alumnat. Les sessions lectives de les tardes sovint són inoperatives.
- Permet major flexibilitat horària als docents.
- Disminueix l'absentisme de l'alumnat.
- Implica, suposadament, menys reduccions de jornada entre el professorat.
- Augmenta les possibilitats de formació permanent dels docents, especialment la reglada.
- En el pla pilot, i en l'experiència de la secundària, es detecta una disminució de la conflictivitat.
- Exerceix una pressió vers el món empresarial per reduir el temps i la jornada laboral i racionalitzar els horaris.
- Integra i universalitza els recursos sense generar segregació social, crea entorns educatius accessibles i efectius per a tot l'alumnat i li ofereix expectatives d'èxit.

Grau satisfacció dels usuaris. Valoracions

- ❑ En general es mostra un grau de satisfacció alt, consideren que ha millorat el clima de convivència, i s'ha donat resposta a les expectatives de tots els col·lectius.
- ❑ En general la implicació del municipi ha permès avançar l'horari de les activitats extraescolars i organitzar-ne diverses i variades.
- ❑ Tots els centres valoren positivament la franja de matí com a l'estona de més concentració i interès.
- ❑ En general els centres consideren que han implementat millores pedagògiques i organitzatives, en tant que han disposat de més temps de reflexió, debat i presa de decisions.
- ❑ També consideren que s'afavoreix el treball en equip i la coordinació dels mestres.

Sembla clar que els aspectes qualitius i de valoració més subjectiva es valoren com a més positius, però no hi ha evidències que demostrin millores significatives en dades més quantitatives o percentuals que es desprenen dels evolutius del sistema d'indicadors.

Preguntes freqüents

La jornada continuada suposaria un greuge per a l'alumnat de les classes socials més desfavorides perquè no poden pagar el servei de menjador i les activitats extraescolars? Segons els models d'altres comunitats, les activitats extraescolars i el menjador serien assumits per l'administració, sigui local, comarcal o autonòmica. En la situació actual, les famílies ja han de pagar de la seva butxaca els serveis de menjador i les activitats extraescolars.

La jornada continuada a primària podria suposar una atomització encara més gran de l'educació, escola privada versus escola pública? És possible que fes decantar la balança a favor de l'escola concertada tenint en compte la manca de conciliació familiar i laboral de les famílies, però alhora suposaria un precedent a l'hora d'impulsar un model que fes possible la conciliació i la flexibilització horària en l'àmbit laboral i social. D'altra banda, en les CA on s'ha implementat, no s'ha experimentat cap moviment de les famílies a favor de la privada. Tampoc en el pla pilot de Catalunya, més aviat hi ha una alta demanda.

L'alumnat que no utilitzi el servei de menjador dinarà molt tard, tenint en compte el temps des que s'acaba la jornada escolar fins que arriba a casa (sobretot qui fa servir el transport escolar) i les recomanacions que aconsellen equiparar-nos en horaris als països europeus que dinen cap a les 13 h. Això és especialment recomanable per la segona etapa d'educació infantil i la primera etapa d'educació primària. La solució exigiria fer un canvi d'hàbits que suposi fer un bon esmorzar a l'hora del pati que faci possible allargar l'horari fins a l'hora de dinar. Els caps de setmana i els períodes de vacances, les hores dels àpats familiars tampoc no tenen en compte aquestes recomanacions des del punt de vista nutricional, ja que els horaris familiars van molt relacionats amb el context social en el qual estem immersos així com amb el clima i els costums d'una gran part de la població.

Conclusions

Segui quin sigui el model de jornada, USTEC-STE's sempre hem defensat que tant el servei de menjador escolar com una oferta pública i àmplia d'activitats extraescolars i de qualitat han de ser gratuïtes i d'oferta universal. El model actual de beques menjador és injust i estigmatitzador. Tota activitat que es realitza en una escola té una dimensió educativa i no pot ser discriminatòria.

La jornada continuada és una demanda que prové, sobretot, de les famílies que poden conciliar. Hi ha hagut un canvi cultural i social a favor de passar més temps en família i, en aquest context, la jornada continuada permet un model més equilibrat de criança.

El model actual, de confinament de l'alumnat en el recinte escolar des de les 9 fins a quarts de 5, és una anomalia a tota Europa. La mitjana de l'acabament de l'horari lectiu a la primària difícilment finalitza més enllà de les 3. La jornada continuada representa un acte de normalització respecte a l'Estat Espanyol (on és hegemònica) i la Unió Europea.

Des de la perspectiva docent, la jornada continuada és un horari molt més racional, que també potencia la conciliació personal. L'experiència demostra que les activitats lectives de les tardes, atesa la fatiga acumulada de l'alumnat, són molt poc profitoses.

Amb tot, cal apostar per una millora horària de tots els treballadors i treballadores, en què l'activitat laboral es redueixi vers les 35 hores, el model de 32 (amb 3 festius setmanals) o de 30. El temps és qualitat de vida. El canvi de model horari pot ser un pas més en la bona direcció.

USTEC·STE's
IAC

Barcelona 93 302 76 06
Girona 972 20 20 34
Lleida 973 26 30 32
Tarragona 977 23 52 63
Tortosa 977 51 10 46
Manresa 938 78 88 11

barcelona@sindicat.net
girona@sindicat.net
lleida@sindicat.net
tarragona@sindicat.net
tortosa@sindicat.net

www.facebook.com/groups/ustecstes/

@USTECSTEs

